

Miquel Seguí Morey

Parlar del cinema d'animació com d'un gènere o d'un tipus concret de cinema no deixa de ser una paradoxa si tenim en compte que tota obra cinematogràfica és, per definició, l'animació de fotografies. Per això, parlar dels orígens de l'animació és parlar dels orígens del cinema.

El primer precursor de la imatge animada el trobem al 1640, quan Anthonasius Kircher inventa l'avui oblidada Llanterna Màgica, que projectava imatges dibuixades sobre plaques de vidre i a les quals es dotava de moviment de forma mecànica, amb la combinació de dibuixos mòbils. Una de les imatges reproduïa un home que, mentres estava dormint, obria i tancava la boca. Podem dir que es tractava de la primera obra d'animació d'imatges...

Però és a partir de l'any 1824, quan Peter Mark Roget "descobreix" el fenomen de la persistència retiniana, que la recerca de la imatge en moviment es torna una cursa apassionant. I com que la fotografia encara no existeix, aquelles imatges a les quals l'enginy atorgà moviment foren, evidentment, dibuixos. Dibuixos animats.

L'any 1826 J.A. Paris inventa el Thaumatrope, en què la ràpida rotació d'una cartolina circular portava a la superposició visual dels dibuixos de cada una de les cares; el 1832 apareixen el Phenakistiscopi de Plateau i l'Estroboscopi de Von Strampfer i el 1833 el Dada-teum de Horner, que es popularitzaria com Zootrop. Tots funcionaven de la mateixa manera com ho faria el cinema, aprofitant el fenomen de la persistència retiniana per crear la il·lusió de moviment (tot i que algunes teories més recents ens parlen d'una funció cerebral anomenada "efecte phi"). Aquest últim invent, el Zootrop —objecte quasi màgic, entranyable i deliciosa joguina als ulls de l'home del segle XXI— seria adaptat a les projeccions de Llanterna Màgica amb gran èxit per Molteni i

sobretot per Reynaud, que el 1888 patentava el Praxinoscopi. Aquí ja podem parlar de pel·lícules de dibuixos animats: una banda transparent amb perforacions dibuixada i colorejada a mà pel propi Reynaud són les *Pantomimes Lluminoses* que es projectaven al seu Teatre Òptic, que donà sessions públiques desde 1892 fins a 1900. Al mateix temps, els experiments per animar fotografies usant el Zootrop per part de Muybridge (Zoopraxiscopi, al 1880) i de Marey (i el seu Revòlver Fotogràfic, 1882) portarien directament al Kinetoscopi d'Edison i al Cinematògraf dels Lumière l'any 1895.

L'any 1896, a penes un any després, Stuart Blackton ja comença a experimentar amb el rodatge fotograma a fotograma. El resultat de la seva investigació és *Humorous Phase of Funny Faces*, pel·lícula de l'any 1906, en què intervenen més de 3000 dibuixos realitzats sobre una pissarra i fotografiats un per un. És la primera cinta de dibuixos animats en format cinematogràfic, si bé un any abans, el 1905, l'espanyol Segundo de Chomón realitza *El Hotel eléctrico*, el primer film amb animació d'objectes, en el qual es mostren les desventures dels clients d'un hotel, on els mobles són mòbils i controlats elèctricament. Chomón realitzaria el 1909 *El escultor moderno*, primera animació de modelat, en la qual una escultura de fang va canviant màgicament de forma.

Malgrat tot això, la historigrafia sol considerar que la primera pel·lícula de dibuixos animats pròpiament dita és la *Phantasmagorie* d'Emile Cohl, de 1908. Aquest dibuixant, primer i no pas últim exemple d'artista de còmic i animació alhora, i fascinat pel Teatre Òptic de Reynaud, realitzà unes seixanta pel·lícules entre 1908 i 1912, totes a França, d'entre les quals cal destacar, a part de la ja esmentada *Phantasmagorie*, *La companyia de mudances automàtica*, de 1910 (on es reprèn el tema d'*El Hotel eléctrico*, en aquest cas en forma d'un esmentada *Phantasmagorie*, *La companyia de mudances* on no cal que els treballadors ca-

reguin i descarreguin els mobles pel fet que aquests ja ho fan pel seu compte) i *El petit Faust*, rodada entre 1910 i 1911, la primera pel·lícula en què els protagonistes són ninots. L'any 1912 es realitza la primera producció d'animació de Rússia de la mà de Staveritx, filmant una pel·lícula de ninots animats on els protagonistes són una família d'escarabats. Aquest mateix any de 1912 Cohl marxa als Estats Units, on ensenya la seva tècnica a tota una generació (la primera) d'animadors americans al mateix temps que segueix realitzant pel·lícules, essent especialment notable *El profesor Tontaina naufrago*, primera obra de dibuixos animats realitzada al país que serà des d'aquest moment, el més important productor, i el seu pioner més destacat Winsor MacCay. Un cop més s'uneixen còmic i cinema, en aquest cas en la figura d'aquest artista, mestre en les dues vessants de l'art de donar vida als dibuixos. L'autor de l'etern Little Nemo també va fer una contribució enorme al cinema d'animació amb dues obres capitals: *Gertie the Dinosaur* de 1914, pel·lícula entranyable en què, per una aposta, es dona vida a un simpàtic dinosauri, esdevenint una deliciosa apologia del nou medi; i *L'enfonsament del Lusitania*, primer cop que un documental recolza en dibuixos animats per recrear uns fets històrics i un dels primers exemples del poder del cinema com a vehicle de propaganda política.

L'altra gran obra del còmic de principis de segle, *Krazy Kat* (que com *Little Nemo* sorprèn encara avui per la seva modernitat), seria duita a les pantalles per primera vegada l'any 1916 de la mà del seu creador, Herriman, produint nombrosos episodis que encara avui s'emeten amb èxit a les televisions de tot el món. Amb *Krazy* i el seu company *Ignatz the Mouse* entrem a l'època dels personatges famosos. Un altre moix, *Felix the Cat*, seria creat al 1919 per Pat Sullivan. De bell nou es fan aquí paleses les relacions entre còmic i cinema: avançantant-se al sonor, aquest

“...la historigrafia sol considerar que la primera pel·lícula de dibuixos animats pròpiament dita és la *Phantasmagorie* d'Emile Cohl, de 1908.”

personatge “parla” a través de globus. A les seves aventures es barregen i perverteixen contes infantils mundialment coneguts.

Aquestes dues característiques les trobarem també a *The Pussy in Boots*,

paròdia gens infantil del conte portada a terme per Walt Disney. Ell serà qui batrà, a partir d'aquest moment, totes les marques. La Disney produirà el primer film d'animació sonor amb *Willie el vapor* (1928, primera aparició del més famós personatge animat

de tots els temps, *Mickey Mouse*) la primera pel·lícula de dibuixos animats en color (*Arbres i flors*, 1932) i el primer llargmetratge d'animació de la història: *Blancanieves y los siete enanitos* (1937). Començaria així l'edat d'or dels dibuixos animats. ■

